

Baba Olmak

Tarihe baktığımızda “baba”, ata, öğretmen, ahlaki model, disiplin eden ve ekonomik destek sağlayandır. Babalığın tarihteki rolü değişiyor, çünkü modern anlayışa uymuyor. Baba heteroseksüelliği, aileyi, evliliği tanımlar ve ailenin geçimini sağlayan baskın bir roldür. Yani “ailenin erkeği” diye tanımlanır. Şimdilerde ise kadının rolü değişiyor, kadın erkeğe âdeta meydan okuyor. Çünkü, artık kadın da ekonomik olanakları elinde bulunduruyor. Yani kadın, erkeğin bu özel sahasına ulaşmış, ekonomik özgürlüğünü ortaya koymuş durumda.

“Çocuğu meydana getirmek” olarak tanımlandığında babalık, erkekler için yaygın bir deneyimken; “bir çocuğu yetiştirmek, bakıp büyütmek” anlamında kullanıldığında babalık, erkekler için genel bir deneyim olmaktan çıkıyor. Çocuğunun bakımıyla ilgilenen babaların sayısı giderek artıyor. Bu durum daha çok, kadının iş hayatına girmesiyle oluşan bir gereklilik gibi görünürken, nadiren babanın kendi isteği olarak yorumlanıyor. Çocuklarına bakıp onları büyüten babalar, genellikle çocuklarının tek ebeveyni olan bekâr babalar oluyor.

Babanın fiziksel varlığı, çocukla iletişiminin küçük bir bölümünü oluştururken, babanın çocuklarıyla birlikte olması etkin ve iyi bir bakımın olacağı anlamına da gelmiyor. Daha önceki kuşaklarla karşılaştırıldığında modern ailelerin, iş hayatı, televizyon, alışveriş ve benzeri etmenler dolayısıyla çocuklarıyla neredeyse yarı yarıya daha az zaman geçirdiğini söyleyebiliriz. İki ebeveynin de bulunduğu bazı ailelerde ise, anne hâlâ çocukların bakımından sorumlu olan tek kişi olarak görülebiliyor. Dolayısıyla anne babanın beraberce, ama daha çok annenin ön planda olduğu, babanın da çocuğuyla ilgilendiği ve anneye destek olduğu ailelerde çocuklar için huzurlu bir ortam sağlanmış oluyor.

Erkeklerin çocuk yetiştirmesi ile çocuklarının bakımını paylaştıkları kadınla kurdukları sağlıklı ve güçlü ilişki arasında yüksek bir korelasyon- paralellik bulunuyor.

Farklı kültürleri de içeren çalışmalarda, babalığın, ekonomik şartları sağlamak, rol model olmak, aile fertlerini korumak ve otoriter figür olmak şeklinde tarif edildiği görülüyor. Babanın çocuklarına olan ilgisi, anneye kurduğu ilişkinin kalitesi ile paralellik gösterirken, anne ve babanın aynı evi paylaşmasıyla da artış gösteriyor.

Bir işte çalışma, babalığın tanımlayıcı özelliği olarak görülüyor. Eve ekmek getiren, aileyi geçindiren kişi denilince önce akla gelen baba oluyor. İstatistiksel veriler de bunu destekliyor.

Ucuzlayan iş gücü, erkeklerin iş hayatındaki yükünü arttırırken, 1970’lerden sonra kadınlar iş hayatına adım atmış ve evin geçimine katkıda bulunmuş, böylelikle aile geliri sabitlenmeye çalışılmıştır. Ailelerde iki ebeveynin de çalışma oranı, 1970 ile 1990 yılları arasında neredeyse yarı yarıya artarken bir diğer aile gelirini sabitleme yöntemi olarak da çocuk sayısı azaltılmıştır.

Klasik aile imajını, baskın baba ve onun arkasında yer alan itaatkâr anne oluşturur. Babalar kahraman ve lider olarak görülür; dizginleri elinde tutanlar, gemiyi yönetenler, sürüyü güdenler de onlar olur. Bunun zıddı bir tablo bazı kültürlerde hiç görülmez, bazılarında ise nadiren görülür. Bizim kültürümüzde ise evin reisi, evin direği babadır. Aile reisi denildiğinde akla gelenler baba ve kural koyan kişiler olur. Yüzyıllardır annenin çocukla kurduğu bağ, gözle görülür biçimde sergilenirken, babayla çocuk arasındaki bağ sadece güce dayanır, bu da bir hiyerarşinin etkisinin olduğunu hissettirir.

Sanayileşme dönemi öncesinde babalar çocuklarıyla daha fazla vakit geçiriyor ve çocuklarına bağlılıklarını daha çok gösteriyor, hatta bunu çocukları erişkin olsalar bile devam ettiriyorlardı. Ama sanayileşme iki önemli değişimi de beraberinde getirdi; ailelerden ayrı çalışma alanları ve eşyanın değerindeki düşüş. Babalar çocuklarından ayrılırken, anneler de çocuklarının bakımını üstlenerek aileye destek oluyorlar. Erkekler öncelikle eve ekmek getiren kişi, ikincil olarak da çocukları disiplin eden otorite oldu.

Sosyal bilimcilere göre günümüzdeki babalık rolünü belirleyen etkenler, boşanmalardan çok, tarihsel süreçte de belirgin rol oynayan ekonomik etkenlerdir. Ekonomik gelişmeler erkeklerin eve ekmek getirmesini zorlaştırırken birçok kadının da iş hayatına katılımını zorunlu kılmıştır. Endüstrileşmenin aile bütçesi üzerindeki etkisiyle annelerin rolleri daha da önem kazanırken, baba ile çocuk arasındaki ilişki daha da zayıflamıştır.

Bir yandan özgürlük kazanılırken, baba olma ile adam olmanın da tanımları değişti. Çalışan anne sayısındaki artış sayesinde erkeğin geçimi sağlayan kişi olmasına ve erkeğe tanınan imtiyazlara karşı büyük meydan okumalar gerçekleşti. Araştırma sonuçları, eşleri çalışan erkeklerin, eşleri çalışmayanlardan daha mutsuz olma eğiliminde olduğu ve daha yüksek oranda ruhsal sıkıntı yaşadığına işaret ediyor.

Yapılan bazı araştırmalarda, erkeklerin ergen çocuklarındansa küçük çocuklarına, kız çocuklarındansa erkek çocuklarına, üvey çocuklarındansa öz çocuklarına babalık etmeyi yeğlediği gözlemlenmiştir. Orta ya da yüksek pozisyonlu işlerde çalışan ya da kendi işinin patronu olan babalara kıyasla düşük pozisyonlu işlerde işçi olarak çalışan babaların aileye daha çok katılım gösterdiği, anne bir işte çalışıyorsa ve ya erkek genç yaşta baba olduysa da babanın aileye katılımının yüksek olduğu görülmüştür.

Erikson'un tanımladığı erişkinlik kutuplarından olan "üretkenlik", kişinin çıkar beklentisi olmaksızın kendini yeni kuşakların geleceğine ve refahına adayabilme yetisi olarak açıklanmıştır. Üretken babalık yapanlar, çocuklarının bakımına, sosyal, duygusal, zihinsel ve fiziksel gelişimine önem verirler. Böyle bir babalık için ise iyi bir ahlaki gelişim ve tecrübe olması gerekir. Bu nedenle, babalık yapacak kişinin üretken babalık yapmasında kişinin nasıl bir aile yapısından geldiği, babasının aile içerisindeki rolü, annesinin iş ve eğitim hayatı, kendi hayatını ve benliğini nasıl anlamlandırdığı önemli etkenler olarak görülür. Erkeklerin çocuk yetiştirirken etkilendikleri faktörlerden biri de kendi babalarıdır. Ya kendi babalarının yaptıklarını mo-

del olarak onlar da babaları gibi davranacak ya da babalarına benzemek istemedikleri için babalarından farklı bir babalık sergileyeceklerdir. Araştırmalar da babalığın yapısının esnek olduğunu ve nesilden nesile değişiklik yaşandığını gösteriyor. Babalığın cinsiyete özgü uygulaması ise iki şekilde gerçekleşiyor. Birincisi, babanın çocuğuyla kurduğu ilişki anneninkinden farklı bir yol izliyor. Yani baba geleneksel olarak da eve ekmek getiren kişi olarak bilindiğinden öncelikle evin geçimini sağlıyor, ama aynı zamanda annenin çocuk yetiştirmesine katkıda bulunuyor. İkinci olarak, bazı araştırmalar babanın ilgisinin erkek ve kız çocuklar üzerinde farklı etki bıraktığını gösteriyor. Eğer baba, kız çocuğuna daha ilgili ise çocuk geleneksel cinsiyet rol modelinden daha fazlasını tecrübe etme imkânı buluyor; eğer baba erkek çocuğuna karşı daha ilgili ise babanın varlığı büyük faydalar sağlarken, bu durum erkek çocuğunun geleneksel erkeklik görünüşünü pekiştirmesine neden oluyor.

Aslında en etkin bakış açısı, çocuğun gelişiminde babanın etkisinin çok yönlülüğüdür. Birincisi, ekmek parası getirecek kişi baba oluyor yine; ikincisi, baba evde çocuğun bakımını üstlenen kişiye -genellikle bu kişi anne oluyor- destek oluyor; üçüncüsü, baba ev işleri yaparak ve çocuğa bakarak doğrudan katkıda bulunabiliyor; dördüncü olarak, baba eşi ve çocuklarıyla kurduğu ilişkiyle aile yapısını etkiliyor; son olarak da babanın tavırları kültürrel çevreden çevreye farklılaşır.

Çalışmalarda, çocuk büyütmede daha etkili faktörün cinsiyetin rolü değil aile içi samimiyet ve sıcaklık, yakınlık ve destek olduğu görülmüştür. Bireysel özelliklerin daha önemsiz olduğu ve ailenin birlikte geçirdiği zamanın süresinden çok niteliğinin önemli olduğu bulunmuştur.

Babalığın modellendirilmesinde ve uygulanmasında iş-aile bağı önemli görülüyor. 1995'te yapılmış bir araştırmaya göre değişik yaş ve demografik özelliklere sahip babaların % 77'si bugün baba olmanın geçmişten daha zor olduğunu düşünüyor. Erkeklerin üçte ikisi iş ile aile arasında denge kurmanın zor olduğunu düşünüyor.

Erkekler genellikle çocuklarıyla daha çok güdültülü patırtılı ve fiziksel temas kurulan oyunlar oynar ve eğlenirken kadınlar çocuklarıyla duygusal bağ kurarak onları yetiştirmeye ve ilişki kurmaya çalışıyor. Diğer yandan anne ve baba aynı şeyi yapsalar da -örneğin; çocuklarını giydirme, onlara üst baş alma, onlar için endişelenme veya planlar yapma- bu sırada farklı şeyler hissediyorlar.

Babalık, çocuğun ruhsal gelişimi açısından, artık annelik kadar önemli kabul ediliyor. "Var ama yok babalar", "bedensel olarak orada ama ruhen yok babalar" çocuklarının psikolojik gelişimine sekte vuruyor, onları ruh alemlerinin temel bir direğinden mahrum bırakıyorlar. Bizden söylemesi.